

Faunavervalsing?

Jan P. Strijbos

De laatste jaren hebben verschillende vogelsoorten onze avifauna verrijkt(?), die in ons land niet thuishoren. De Turkse Tortel valt hier buiten, want deze soort heeft zich in enkele tientallen jaren spontaan vanuit Zuidoost-Europa over vrijwel alle landen van Europa verspreid, waarbij deze soort een explosieve verspreidingsdrift liet zien. In 1947 werden de eerste exemplaren in Nederland gesignaleerd en thans broeden hier naar schatting meer dan 70.000, wellicht zelfs 100.000 paren. Hier zien wij dus een zeer opmerkelijke installatie van een nieuwe soort. De Zwarte Specht is een voorbeeld van een soort die in een zich sinds 1917 in een langzaam tempo als broedvogel in Nederland verspreidde en thans ook op meerdere plaatsen in de duinstreek als broedvogel voorkomt. Zo zijn er nog meer voorbeelden van areaal-uitbreiding.

Met de Nijlgans is het een ander geval. Deze ganzensoort, die verwant is aan de Bergeend, stamt uit Afrika en wordt als sier- en parkvogel al sinds eeuwen in gevangenschap gehouden. Dat was al het geval bij de Romeinen en de Grieken. Ook in Engeland wordt deze soort al sinds heel lang als parkvogel gehouden. Ontsnapte exemplaren zorgden voor een in het wild levende populatie, die op het ogenblik reeds uit enkele honderden exemplaren bestaat.

Ook in Nederland ontsnapten enkele exemplaren uit gevangenschap. Dat was het geval in 1967 toen een zestal de vrijheid kozen uit een park in Rijswijk in Zuid-Holland. Ook uit het dierenpark van Wassenaar ontsnapten enkele vogels. Deze ontsnapte vogels wisten zich te handhaven en kwamen tot broeden met gevolg dat er een in het wild levende populatie in de wijde omgeving van Den Haag ontstond. In 1969 werd het eerste broedgeval vastgesteld in de duinen van Meyendel. Ook in Kennemerland is de Nijlgans thans broedvogel en in de laatste jaren zag ik Nijlganzen met jongen in de dulnen onder Overveen, bij het Meertje van Caprera onder Santpoort, bij Driehuizen en Merenberg en in De Zilk. De voortplanting gaat in een flink tempo, want zij brengen vaak twee broedsels per jaar voort. Zij zijn agressief tegenover andere vogels en in Friesland zag men dat zij Wilde Eenden, Spreeuwen, Huismussen en Merels grepen en deze door verdrinking doodden. Dit gebeurde echter door tamme Nijlganzen. Of wij de Nijlgans als een concurrent dienen te zien is niet recht duidelijk geworden, maar niet on-

mogelijk. Ik meen echter dat het zeer twijfelachtig is of we de Nijlgans als een verrijking van onze avifauna dienen te zien.

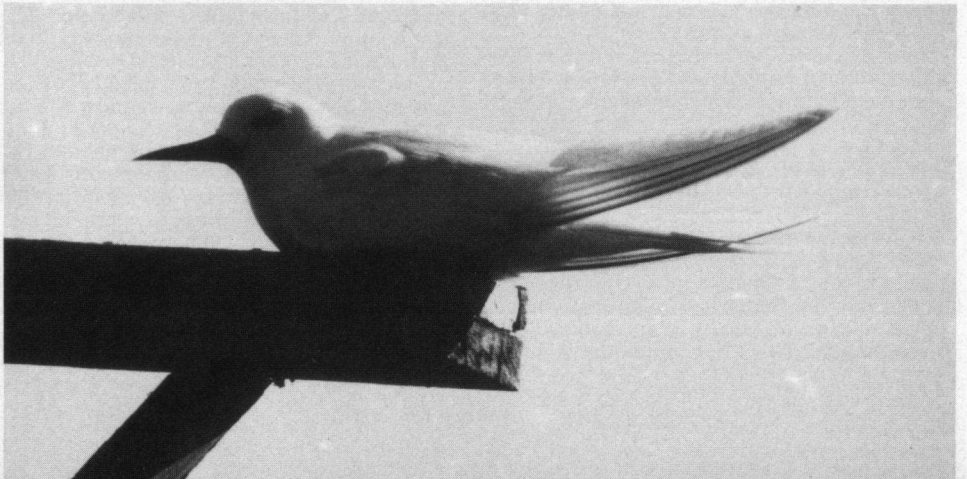
Velen zien de installatie van de Nijlgans als verwerpelijke faunavervalsing en menen dat het wenselijk geweest zou zijn als ze in hun thuisland gebleven waren. Dus in het Nijldal en ten zuiden van de Sahara tot zelfs in Zuid-Afrika toe.

Een andere gans, die hier oorspronkelijk niet thuishoort, is de Canadese Gans, waarvan tal van ondersoorten bekend zijn. Drie eeuwen geleden werden ze in Engeland geïntroduceerd en als siervogel gekweekt. Pas heel veel later ontstond een in het wild levende populatie en thans leven er in Engeland en Ierland meer dan 10.000 stuks. Ook in Zweden werd deze gans ingevoerd, evenals in Noorwegen. Er ontstond een populatie Canadese Ganzen in Scandinavië, in Finland en in Denemarken die er zich konden handhaven en er gingen nestelen.

Het is meer dan waarschijnlijk dat het deze ganzen zijn die zich zo af en toe in Nederland vertonen en dan wel voornamelijk in het win-

De Palmestern broedt in bomen. Seychellen.

Foto: Dominique Arnhem.

De Palmstern legt slechts één ei op een tak. Seychellen, mei 1972.
Foto: Jan P. Strijbos.

terhalffjaar en wel speciaal tijdens perioden van strenge koude. Zij worden in ons land flink achter de broek gezeten en fel bestreden en dat heeft tot gevolg dat het aantal paren dat hier met succes tot broeden komt maar zeer gering is. Er zijn slechts broedgevallen bekend geworden uit Voorne, Bergen op Zoom en van de Drutensche Waarden.

Volgens de 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels' zou het bestand der Nederlandse broedvogels uit niet meer dan 2-5 paren bestaan. En van een ernstige faunavervalsing van deze soort is waarschijnlijk geen sprake. Een andere tot de orde der Anseriformes behorende soort, die zich in het verleden zo af en toe in Nederland vertoonde is de gansachtige Casarca. Een vogel die thuishoort in Zuidoost-Europa, in delen van West- en Centraal-Azië en Noord-Afrika. Evenals de Brilduiker en de Mandarijneend is de Casarca een holenbroeder, die ook graag gebruik maakt van daarvoor geschikte nestkasten (bijvoorbeeld uilenkasten).

Bij trekbewegingen, die een invasieachtig karakter laten zien, verzelden ze soms in kleine groepjes in ons land. Broedgevallen in ons land zijn zeer schaars en worden toegeschreven aan exemplaren die uit gevangenschap wisten te ontsnappen. Van een areaaluitbreiding is nooit sprake geweest en zal ook niet plaatsvinden, daar de soort in het broedgebied in Europa overal sterk achteruit gaat in aantal.

In ons land is de Casarca een onregelmatige broedvogel. In de omgeving van Noordwijk werd indertijd een broedgeval geconstateerd. Dat was ook het geval in de jaren 1975-1977 bij Bergen op Zoom. Men meent dat er in Nederland niet meer dan 1-3 broedparen zijn.

De Mandarijneend, die voorkomt in vele delen

van Oost-Azië, kwam in de eerste helft van de 18e eeuw naar Europa, waar deze bijzonder fraaie eend als siervogel werd ingevoerd. Dat was vooral in het zuiden van Engeland het geval. Daar vinden wij thans een populatie van rond 300 à 400 paren, die zich zonder bemoeienis van de mens uitstekend kan handhaven. Zij voelen zich vooral thuis in de nabijheid van stilstaand of stromend water, is omnivoor en leeft in de herfst vooral van beukenootjes, eikels en kastanjes en de rest van het jaar van allerlei insecten, slakken en tal van waterplanten. Zij zoeken hun voedsel zowel op het land als op het water en hun geliefde biotoop bestaat uit met bomen begroeide oevers.

In de broedtijd zijn het geheimzinnige en slinkse figuren en het vinden van de nestplaats is dan ook afhankelijk van wat geluk of toeval. Zij nestelen in boomgaten merendeels op een hoogte van ongeveer 10 meter. Soms nestelen zij ook onder dichte begroeiing of in gaten onder boomwortels. Ook maken zij wel gebruik van een nestkast voor uilen. De Mandarijneend kent huwelijkstrouw en deze band blijft gedurende vele jaren bestaan. In het jaar 1968 werd voor het eerst het broeden in ons land geconstateerd en wel in het duingebied van Meyendel. Ook in de daarop volgende jaren waren daar broedgevallen, totdat in 1975 de nestbomen werden gekapt. De broedpopulatie blijft klein en schommelt tussen de 1 en 8 paren.

In juni van dit jaar werd een bewoond nest gevonden in een diep boomgat op een landgoed onder Overveen. De vinder maakte zich ongerust over de wijze waarop de jongen later het diepe nestgat zouden kunnen verlaten. Maar Onze Lieve Heer heeft er voor gezorgd dat de jongen voorzien zijn van scherpe klauwtjes, waarmee zij uitstekend kunnen klauteren en klimmen. Datzelfde zien wij bij de Palmstern of Opaalstern (*Cygis alba*), die evenals vier soorten Noddies in bomen broeden, geen nest bouwt en slechts één ei deponiert op een tak, waarvan de schors wat ruw is of een kleine uitholling vertoont. Het jong is toegelust met scherpe nageltjes aan de tenen, weet zich daarmee vast te klemmen zodat ze niet naar beneden tuimelen.

Het bovenvermelde nestgat in Overveen bevindt zich ruim 2½ meter boven de grond en de ontdekker van dit broedgeval is benieuwd wanneer de jongen veilig de grond zullen bereiken. De broedduur bedraagt 28-30 dagen.

■ Jan P. Strijbos, Claus Sluterweg 2, 2106 BP Heemstede.
Naschrift

Drie eieren van het legsel zijn intussen uitgekomen. Twee jongen die de grond bereikten werden door een stel heem- en boereneenden te grazen genomen en gedood. Het derde jong ontsnapte, maar of deze de volle wasdom zal weten te bereiken is onduidelijk.